

Rododendron i Arboretet i Hørsholm

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Rhododendron

Slægten *Rhododendron* er nok den største eksisterende slægt af vedplanter med omkring 800 arter. Det præcise antal er ikke kendt, da der eksisterer mange naturlige hybrider og desuden forekommer en stor naturlig variation inden for de enkelte arter. Nogle accepterede "arter" kan vise sig at være nyligt dannede hybrider, hvorfor de ikke regnes som rigtige arter. På den anden side kan hybrider måske på lang sigt ved gentagne krydsninger med lignende hybrider netop udvikle en ny art.

Jo mere man lærer om rododendron, des mere imponeret bliver man over deres store variation og forskellighed. Rododendron findes i nord kun 15 breddegrader fra Nordpolen i Grønland, og så langt mod syd som den tropiske skov i Nordøst-Australien. Mens nogle er 30 meter høje træer, er andre små krybende dværgplanter, og nogle lever endda i kronen på andre træer som epifyter. De fleste arter foretrækker fugtig, men veldrænet jord, selvom enkelte gror i moser og kan tåle at blive oversvømmet.

Rhododendron er mest kendt for de smukke blomster, men slægten inkluderer også arter med meget smukke og ofte aromatiske og vellugtende blade. Arterne kan være stedsegrønne eller løvfældende (disse kaldes også for azaleaer). De stedsegrønne arter har meget variabel bladstørrelse og -form, og azaleaer har ofte smukke efterårsfarver. De fleste rododendron er giftige (nogle bliver endda brugt til at producere insektdræbende midler), men blomsternes kronblade er spiselige fra mindst to arter.

Europa har 6 arter af rododendron, hvoraf der kun findes én i Danmark. Denne art, *Rhododendron tomentosum* (tidligere kaldet *Ledum palustre*, mosepost), er repræsenteret ved mindre end 50 individer i Råbjerg Mose i Nordjylland. Derimod har Grønland tre arter, *R. tomentosum*, *R. groenlandicum* og *R. lapponicum*, samt en sjælden naturlig hybrid mellem *R. tomentosum* og *R. lapponicum* (*R. vanhoeffeni*).

Arboretets egen samling tæller omkring 150 arter. De fleste arter i samlingen er vildindsamlinger, hvilket betyder, at der er en større variation, end der normalt ses i f.eks. planteskolerne. For eksempel blomstrer de fleste hybrider fra planteskolerne i maj/juni, hvorimod der i Arboretet kan findes blomstrende rododendron fra marts til juli. Samlingen drives af Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning under Københavns Universitet.

R. calophytum

Taksonomi af Rododendron

Med så mange arter er det svært at danne sig et overblik over slægten. For at hjælpe er slægten blevet inddelt i en række undergrupper. Disse undergrupper debatteres stadig, og ændringer forekommer jævnligt, efterhånden som resultater af genetiske analyser bliver tilgængelige. I øjeblikket har Arboretet repræsentanter for planter i følgende fire undergrupper:

1. Undergruppe *Rhododendron*

(skællede *rododendron*)

Udmærker sig ved små skæl på de unge planter og på undersiden af bladene. Med det blotte øje eller lup kan disse skæl ses som små prikker på bladene. Skællene kan ligeledes forekomme på blomsterne, oversiden af bladene og bladstilken. De fleste arter er småbladede og hører til i alpine og arktiske områder. Nogle er epifyter og gror på andre træer eller på klipper med en lille smule jord. De er overvejende stedsegrønne, men nogle få er løvfældende.

2. Undergruppe *Hymenanthos*

(skælløse *rododendron*)

Disse har stedsegrønne blade uden skæl og er typisk større buske eller træer. Nogle få arter er små krybende planter. Mange har et smukt, tykt lag filthår på undersiden af bladene eller på det nye løvs små grene og knopper.

3. Undergruppe *Pentanthes*

(løvfældende *azalea*)

Løvfældende arter uden skæl og med endestillede blomsterhoveder. Mange har duftende blomster og smukke efterårsfarver.

4. Undergruppe *Tsutsusi*

(sydasiatiske *azalea*)

Løvfældende, halvstedsegrønne og stedsegrønne arter uden skæl. De vegetative knopper og blomsterstilkene kommer ud fra det samme knopskæl. Arterne kendes på deres små blade og fladtrykte hår. De er ofte fra sydligere breddegrader og svære at dyrke udendørs i Danmark.

R. calendulaceum

Rhododendronarter i Arboretet

Turen starter nær hovedindgangen. Planternes placering er markeret på kortet med et nummer, der henviser til et afsnit i teksten. Grå skilte markerer de omtalte planter.

1 *Rhododendron sutchuenense*

Dette er vores fineste, store, tidligblomstrende art. Med sin lange blomstringsperiode lokker denne art mange besøgende til i det tidlige forår. De varmere forår har betydet, at blomsterne ikke er blevet så beskadigede af frosten som tidligere.

Undergruppe: *Hymenanthes*. Blomstring: Tidligt i maj.

2 *Rhododendron schlippenbachii* (koreaazalea)

Mange betragter denne som den fineste azalea. Arten er Koreas nationalblomst og har både smukke blomster og flotte efterårsfarver. I modsætning til de fleste rododendron krydser den ikke med andre arter, og således vil frø, der er indsamlet i en have, med sikkerhed vokse op til den rene art igen.

Undergruppe: *Pentanthes*. Blomstring: Midt i maj.

3 På hjørnet af den første græsplæne og hovedvejen står *Rhododendron groenlandicum* (grønlandsk post). Den hed tidligere *Ledum groenlandicum*, men botaniske undersøgelser og genetiske analyser viser, at slægten *Ledum* rettelig bør kaldes *Rhododendron*.

Arten blomstrer lidt uregelmæssigt i Arboretet, men i de gode år er de små fine hvide blomster værd at se. Bladene er aromatiske og giftige, hvis de bliver håndteret ukorrekt, men kan bruges til at lave en beroligende te. Arten er vidt udbredt i Grønland og i arktiske og alpine områder i Nordamerika. Skæl kan ses som prikker på oversiden af bladene, hvis man har en lup.

Undergruppe: *Rhododendron*. Blomstring: Maj-juni.

4 Midt i Arboretets ældste samling af rododendron står *Rhododendron rex*. Disse planter har de største blade af alle vores rododendron. Arten kan kun vokse på beskyttede steder, da Danmark er tæt på grænsen af dens klimatiske udbredelse. Planterne viser nogle gange tegn på frostskaader på bladene, før de folder sig ud, hvilket giver en uregelmæssig bladform og en ujævn rand. Arten er almindelig i Sichuan, Kina.

Undergruppe: *Hymenanthes*. Blomstring: Maj.

5 En lang gåtur fører til samlingen af rododendron fra de to ekspeditioner til Korea og Japan i 1976. Her vokser de ved søbreden langs med vejen. Midt i samlingen står *Rhododendron brachycarpum* subsp. *tigerstedtii* fra Korea. Denne underart har overlevet -45 °C i Mustila Arboretet i Finland og formodes at være den mest hårdføre skælløse rododendron i verden.

Undergruppe: *Hymenanthes*. Blomstring: Tidligt i juni.

6 Efter endnu en lang gåtur kommer man tæt på starten af Rododendronaldalen. Langs med den øvre sti, i azalea-samlingen, møder vi *Rhododendron yedoense* var. *Poukhanense*. Denne underart fra Korea og de omkringliggende øer er en af de mest hårdføre azaleaer og har ofte været brugt til at producere hybrider. Planten er næsten helt løvfældende, og de duftende blomster springer ud kort før de nye blade. Hårene, der ligger fladtrykt på bladenes overflade, indikerer, at arten er medlem af undergruppen *Tsutsusi*. Blomstring: Sent i maj.

7 Følger man stien under grenene fra den store eg møder man *Rhododendron albrechtii*, som er nært beslægtet med *R. schlippenbachii*. Denne elegante, duftende art er også en af de få, der ikke hybridiserer med andre arter. Arten er en fin hårdfør plante med yndige, mørkt lyserøde blomster, der springer ud lidt før bladene i det tidlige forår.

Undergruppe: *Pentanthes*. Blomstring: Midt i maj.

8 Lidt længere fremme, forbi azaleaerne og den store gruppe af træagtige rododendron, finder man *Rhododendron thomsonii*, en fin rød blomstret art med cirkelrunde blade. Denne art er også kendt for sin afskallende og flerfarvede bark. Et udtræk lavet af de vegetative dele af denne meget giftige planteart kan bruges som et naturligt insektdræbende middel.

Undergruppe: *Hymenanthes*. Blomstring: Midt i april.

9 I den fjerneste ende af den øverste sti står *Rhododendron calophytum*. Dette er en af de hårdføre, storbladede rododendron. Den kan blive meget gammel og former sig som et storslået, rigt blomstrende, paraplyformet træ, som bliver op til 9 meter højt. Arten er almindelig i Sichuan og dele af Yunnan i Kina. Undergruppe: *Hymenanthes*. Blomstring: Sent i april.

10 På den anden side af dalen står en samling af de skællede rododendron. Her er *Rhododendron cinnabarinum* en art, der er meget værdsat for sine hængende, rørformede, kødfulde blomster og aromaen fra dens løv. Dens vegetative dele er giftige, men overraskende nok steger og spiser man blomstens kronblade som en delikatesse i dele af Sikkim. Blomsterne har varierende farver, og vores er orange og gule. Uheldigvis er den svær at dyrke, og vi har mistet mange planter.

Undergruppe: *Rhododendron*. Blomstring: Midt i maj.

11 Tilbage til stien og længere fremme kommer man til *Rhododendron smirnowii*. Denne art er kendt for det tykke lag af filthår, der dækker de nye stilke og knopper samt undersiden af bladene. Kanten på bladene krøller normalt nedad. Arten stammer fra Kaukasus og er nok den mest hårdføre rododendronart. Krydsbestøvning med *R. ponticum* forekommer i naturen.

Undergruppe: *Hymenanthes*. Blomstring: Maj-juni.

12 Lige før man forlader den nederste sti i rododendronaldalen passerer man *Rhododendron luteum* (gulazalea), som er Europas eneste hjemmehørende azalea. Det er bemærkelsesværdigt, at artens nærmeste slægtinge er fundet i Nordamerika. Blomsterne har en kraftig duft, der kan mærkes på nogen afstand. Da blomsterne åbner sig successivt i hver klase, har planten en lang blomstringsperiode.

Undergruppe: *Pentanthes*. Blomstring: Maj-juni.

13 Ved siden af Spejdersøen står *Rhododendron canadense*. I det nordøstlige Nordamerika vokser den i moser og i kanten af våde skove. Selvom rododendron generelt lider under dårligt drænet jord, kan denne busk tåle at være helt oversvømmet gennem længere tid. Det er absolut en interessant art til våde haver.

Undergruppe: *Pentanthes*. Blomstring: Tidligt i maj.

14 Tilbage af hovedvejen til "Kirkegårdsrabatten" har vi etableret en samling af små rododendronarter imellem andre planter. I denne samling står den bemærkelsesværdige *Rhododendron williamsianum* med runde blade og rødlige stilke og knopper. Om foråret har de nye blade en meget smuk bronzefarve, og de lyserøde, klokkeformede blomster er et flot syn. Denne art er mere tolerant over for kalkholdig jord end de fleste andre rododendronarter og passer derfor godt til mange områder i Danmark, idet den kan dyrkes uden at etablere surbundsbed.

Undergruppe: *Hymenanthes*. Blomstring: Midt i maj.

15 Turen slutter med *Rhododendron kiusianum* 'Zuiko'. Dette eksemplar er en af mange kloner af denne art udvalgt for deres iøjnefaldende karakterer. Arten forekommer i naturen kun på øen Kyushu i Japan, men er meget hårdfør. Den er ideel til små haver og nok en af de bedste små azaleaer til det nordlige Europa.

Undergruppe: *Tsutsusi*. Blomstring: Maj-juni

R. wardii

Hovedindgang
P-plads

R. vaseyi

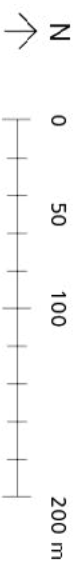

R. ponticum

R. albrechtii

- Ruteforslag
- Græs – stier og vista
- Grus – stier og veje
- Arboretet
- Sø
- Bygning
- Andet areal
- Forskningsområde

Velkommen til Arboretet

Arboretet er åbent for alle interesserede hver dag fra klokken 7.30 om morgenen til solnedgang.

Arboretet i Hørsholm • Kirkegårdsvej • 2970 Hørsholm

www.arboretet.dk
www.ign.ku.dk
www.15junifonden.dk

Nærmeste busstopsted findes på Hørsholm Kongevej ved rundkørslen ved Dr. Neergaards Vej, Hørsholm. Busser kører direkte fra København, Lyngby, Holte, Nivå og Kokkedal togstationer. Fra rundkørslen følges en asfalteret gang- og cykelsti mod øst, forbi Springdammen til Arboretets indgang.

For bilister er adgang til Arboretet via Kirkegårdsvej. Biler bedes parkeret på parkeringspladsen uden for Arboretet.

* Det er ikke tilladt at samle blade, frugter eller kogler i samlingen.

15. Juni Fonden er en almennyttig fond, der har til formål at virke til gavn for det danske samfund ved at støtte aktiviteter, der ligger inden for fondens formål, herunder en bevaring af de danske landskabelige værdier med deres natur og biodiversitet.

Arboretet ejes af 15. Juni Fonden og drives af Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, KU

15. Juni Fonden

